# Bidat Ehlinin ve Fasıkların Arkasında Kılınan Namazın Hükmü

Ebu Muaz Seyfullah el-Çubukâbâdî

Şüphesiz hamd yalnız Allah'adır. O'na hamd eder, O'ndan yardım ve mağfiret dileriz. Nefislerimizin şerlerinden, amellerimizin kötülüklerinden Allah'a sığınırız. Allah'ın hidayet verdiğini kimse saptıramaz. O'nun saptırdığını da kimse doğru yola iletemez. Şehadet ederim ki, Allah'tan başka hiçbir ilâh yoktur. O, bir ve tektir, O'nun ortağı yoktur. Yine şehadet ederim ki, Muhammed Allah'ın kulu ve Rasûlüdür.

**"Ey iman edenler! Allah'tan nasıl korkmak gerekirse öyle korkun ve siz ancak müslümanlar olarak ölünüz." (Al-i İmran; 3/103)**

**"Ey insanlar! Sizi tek bir candan yaratan ve ondan da eşini var eden, her ikisinden birçok erkek ve kadın türeten Rabbinizden korkun. Kendisi adına birbirinizden dileklerde bulunduğunuz Allah'tan ve akrabalık bağlarını kesmekten de sakının. Şüphesiz Allah üzerinizde tam bir gözetleyicidir." (en-Nisâ; 4/1),**

**"Ey iman edenler! Allah'tan korkun ve dosdoğru söz söyleyin. O da amellerinizi lehinize olmak üzere düzeltsin, günahlarınızı da mağfiret etsin. Kim Allah'a ve Rasûlüne itaat ederse büyük bir kurtuluşla kurtulmuş olur." (el-Ahzâb; 33/70-71)**

Bundan sonra, Şüphesiz sözlerin en güzeli Allah'ın Kelam'ı, yolların en hayırlısı Muhammed Sallallahu aleyhi ve sellem'in yoludur. İşlerin en kötüsü sonradan çıkarılanlarıdır. Her sonradan çıkarılan şey bid'attir ve her bid'at sapıklıktır. Her sapıklık ta ateştedir.

Ebu Muaz Mansur b. İmam Terk Edilmiş Sünnetler kitabında der ki: Bidatçi kimselerin arkasında namaz kılmamak terk edilmiş bir sünnettir. Bu sünnet öyle terk edildi ki, ilim ehli olan kimseler dahi bundan bahsetmemektedir. Aşağıda da örneklerini vereceğimiz gibi, selef alimleri bidatçi kimselerin arkasında namaz kılmazlardı. Bilmeden arkalarında namaz kılarlarsa cuma ve bayram namazı hariç, kıldıkları namazları tekrar iade ediyorlardı.

Ancak bidatçi olan imam, müslümanların halifesi ise ona sabretmek sünnettir. Buna rağmen bazı alimler yine de namazlarını iade etmişlerdir. Ahmed b. Hanbel, Ali b. el-Medinî ve Yahya b. Maîn, halife Me'mun'un ardında kıldıkları namazları iade etmişlerdir.

*İmamların bidatçi olup olmadıklarını imtihan etmek caiz değildir. imtihan haricilerin özelliğidir. Hali açık olmayan kişilerin arkasında namaz kılınmalı ve bu konuda çok araştırma yapmamalıdır. Şayet kişi bidatini ortaya çıkarıp, izhar ediyor ve insanları ona çağırıyorsa bu kimsenin arkasında namaz kılmaktan kaçınılmalıdır. İnsanların sünnet üzere olmamakla itham etmek de zor bir iştir.*

## Bidat Ehlinin Arkasında Namaz Kılma Hususunda Selefin Tavrı:

1- İbrahim b. el-Mugira şöyle dedi: Sufyan es-Sevrî'ye "iman sadece sözdür, amel değildir" diyen bir kimsenin arkasında namaz kılayım mı?" diye sordum, o da:

"Hayır! Bu kimsenin bir değeri yoktur" diye cevap verdi. (el-Hilye 7/27)

2- İmam Şafii şöyle demiştir: "Rafizi'nin, Kaderiye mensubunun ve Mürcie'den olan kimselerin arkasında namaz kılma!" (Siyeru A'lam 10/31)

3- Yahya b. Main, Halife Me'mun bidat çıkardıktan sonra onun arkasında kıldığı namazları iade etmiştir. (Abdullah b. Ahmed b. Hanbel; es-Sunne (1/130) isnadı sahihtir.)

4- Ahmed b. Hanbel dedi ki: "Ben Cehmî (Allah'ın sıfatlarını tahrif eden ve Allah'ın her yerde olduğunu söyleyen ve Kuran mahluktur diyen) bir kişinin arkasında kıldığım namazları iade ediyorum." (Ebu Davud; Mesailu Ahmed (s.43)

5- İbn Ebi Ya'la, rivayet ediyor: İmam Ahmed'e bidatçinin arkasında namaz kılmak hakkında sorulunca şöyle dedi: "

Cehmiyye'nin arkasında namaz kılınmaz. Rafizilere gelince, hadisleri inkar ederler. Onların arkasında da namaz kılınmaz." (Tabakatu'l-Hanabile 1/168)

6- Ali b. Abdullah b. Abbas şöyle dedi: "İmam heva (bidat) sahibi biriyse arkasında namaz kılınmaz" (el-Lalkai; Şerhu İtikadi Ehli's-Sunne (1344)

7- İbn Uyeyne dedi ki: "Rafızi, Kaderî ve Mürciî kimsenin arkasında namaz kılma!" (el-Lalkai a.g.e. (1344)

8- Muaz b. Muaz şöyle dedi: Sa'd oğullarından bir adamın arkasında namaz kıldım ve o adamın kaderi inkar eden birisi olduğunu öğrendim. Bunun üzerine kıldığım o namazı otuz ya da kırk sene sonra da olsa tekrar iade ettim." (Abdullah b. Ahmed; es-Sunne (2/386)

9- Ebu Süleyman ed-Daranî'ye, Abdulvehhab b. el-Haffaf'ın kaderi inkar eden bir söz söylediği aktarıldı. Ebu Süleyman ed-Darani onun mescidinde namaz kılmayı bıraktı ve başka bir mescide gitti." (Hatib; Tarihu Bağdad (10/249)

10- Muhammed Bin İsmail el-Buharî dedi ki; "Yahudi, Hristiyan ve Mecusilerin sözlerine baktım, küfür bakımından Cehmiye fırkasından (Allah'ın heryerde olduğunu söyleyerek istiva sıfatını ve Kur'an mahluktur diyerek kelam gibi sıfatlarını inkar eden fırka) daha sapık bir kavim görmedim. Onları tekfir etmeyenleri, ancak onların küfrünü bilmediklerinden ötürü mazur görürüm."

11- Yine Buhari dedi ki; "Benim için ha cehmî ve rafızinin arkasında, ha Yahudi veya Hıristiyanın arkasında namaz kılmışım fark etmez."(Halku Ef'ali'l-İbad (no:35 ve 53) Beyhaki el-Esma ve's-Sıfat (s.253) Begavi Şerhu's-Sünne (1/228)

12- Abdullah Bin Ahmed, babasından naklen "Kuran mahluktur" diyen kimse için diyor ki;

"Böyle diyenin arkasında ne Cuma namazı ne de başka bir namaz kılınmaz. Ancak cemaate gitmek terk edilmez. Onlarla namaz kılındıysa iade edilir." (Abdullah b. Ahmed es-Sünne (1/129) İbn Hani; Mesailul-İmam Ahmed (295) Begavi Şerhu's-Sünne (1/229)

13- Abdullah b. İdris'e bidatçilerin arkasında namaz kılmak hakkında soruldu. Dedi ki:

"İnsanlar kendilerinden razı oldukları ve (fasık olmayan) adil kimselerin arkasında namaz kılmaktan geri kalmamışlardır." Denildi ki:

"Peki Cehmiye?" Şöyle dedi:

"Hayır, bunlar savaşılacak insanlardır. Ne onların arkasında namaz kılınır, ne de nikahlanılır. Onlara ancak tevbe etmek düşer." (Buhari; Halku Ef'alil İbad (No:78) Abdullah b. Ahmed es-Sunne (1/113)

14- Vasile b. El-Eska'ya kaderî'nin arkasında namaz kılmak hakkında soruldu. O da onun arkasında namazın sahih olmadığını, kılınmışsa iade etmek gerektiğini söyledi. (Lalkai İtikad (2/731)

15- Seyyar Ebu'l-Hakem: "Kaderî'nin arkasında namaz kılınmaz. Onlardan birinin arkasında kılınmışsa iade edilir." (Lalkai İtikad 2/731)

16- Sellam b. Mutî'ye Cehmiye hakkında sorulunca:

"Onlar kafirdir. Arkalarında namaz kılınmaz" demiştir. Abdullah b. Ahmed es-Sunne (1/105)

17- İmam Malik'e kaderî bir imamın arkasında namaz kılmak soruldu. Soran kimseye dedi ki:

"Fetva soruyorsan arkasında namaz kılınmaz"

"Cuma da mı kılınmaz" diye sorunca:

"Cuma da kılınmaz. Eğer nefsin için korkup takiyye olarak kılarsan öğle namazını iade edersin" dedi. Müdevvenetu'l-Kubra (1/84)

18- Kadı Ebu Yusuf dedi ki: Cehmi'nin, Rafızinin ve kaderinin arkasında namaz kılınmaz. Bkz.: Şerhu Usuli's-Sunne (2/733)

19- Veki b. El-Cerrah Cehmiyye hakkında: "Arkalarında namaz kılınmaz" demiştir. Es-Sunne (1/115)

20- Ebu Sevr'e kaderiye hakkında sorulunca, "Kaderiye; Allah kulların fiillerini yaratmaz, günahlar kullara takdir edilmemiştir" derler. Onların arkasında namaz kılınmaz. Hastaları ziyaret edilmez ve cenazelerine de katılınmaz. Bu sözlerinden dolayı tevbe etmeleri istenir. Tevbe etmezlerse boyunları vurulur. (Şerhu Usuli's-Sunne 2/720)

21- İmam Berbehari, es-Sunne'de (s.49) şöyle der: "Beş vakit namazı kıldıran herkesin arkasında namaz kılman caizdir. Ancak o Cehmi ise bu, namazı iptal eder. Onun arkasında kıldığın namazı iade et. Sana Cuma namazı kıldıran idarecin cehmi ise onun arkasında namazı kıl ve iade et."

Bütün bu rivayetler gösteriyor ki, selef, rafizi, kaderi ve cehmi gibi bidatleri küfür olan kimselerin arkasında namazı caiz görmemişlerdir.

Küfrüne hükmedilen bidat ehli arkasında kılınan namaz batıldır. Bu ister vakit namazı ister Cuma ister bayram namazı olsun fark etmez. Yalnız şu hususa uyarıda bulunmak gerekir: Selef, Kaderiye, Rafiziye ve Cehmiyye gibi bazı bidat fırkalarını tekfir ederlerken bu mutlak tekfir babındandır. Bu fırkalara mensup olan herkesin kafir kabul edilmesini gerektirmez. Bilakis belirli şahıslar hakkında hüccet ikamesi gerçekleşmedikçe küfrüne hükmedilmez.

Şeyhu'l-İslam İbn Teymiyye'den şöyle dediği nakledilmiştir: İmam Ahmed Cehmiyye fırkasına mensup belirli şahısları tekfir etmediği gibi cehmi olduğu söylenen ve bidatlerinde cehmilere muvafakat eden herkesin de küfrüne hükmetmemiştir. Bilakis sözlerine davetçilik yapan ve insanları imtihan eden, kendilerine muvafakat etmeyenleri cezalandıran cehmilerin arkasında da namaz kılmış, onları tekfir etmemiştir. Bkz.: Mecmuu'l-Fetava (7/507-508)

Evet, İmam Ahmed, cehmiye'ye mensup bazı idarecilerin arkasında namaz kılmıştır. Cehmiyye akidesi küfürdür. Lakin İmam Ahmed'in cehaleti mazeret olarak görmesi, tekfir-i mutlak ile tekfir-i muayyeni ayırt etmesi, onlara hüccet ikamesinin sabit olmaması sebebiyle, cehminin de arkasında namaz kılmıştır.

el-Hasen el-Basrî rahimehullah dedi ki; "Allah bidat sahibinin ne orucunu, ne namazını, ne haccını ve ne de umresini bidatini terk edinceye kadar kabul etmez." (Lalkai (1/138) Acurri Şeriat (s.64) İbn Vaddah el-Bid'a (s.27) Ebu Şame el-Bais (s.14) Şatıbi el-İtisam (1/134) bu sözün merfu olarak rivayeti ise münkerdir. Bkz.: Elbani Daife (1493)

el-Begavî dedi ki; "Sahabe, Tabiin, onlara tabi olanlar ve Sünnet âlimlerinin adetleri, bidat ehlinden uzaklaşmak şeklinde olmuştur." (Begavi Şerhu's-Sünne (1/227)

Kişi kendisine uyduğu imamın fıskını bilmiyorsa onun arkasında kıldığı namazda sakınca yoktur;

Ebu Hureyre (radiyallahu anh) anlatıyor: "Rasûlullah (aleyhissalâtu vesselâm) buyurdular ki:

**"(İmamlar) sizin için kılarlar. Doğru kılarlarsa (sevabı) sizedir. Hatalı kılarlarsa (sizin namazınızın sevabı) sizedir, hata onların aleyhlerinedir.**" (Buharî (694)

Nitekim bu hadiste imamın namaz dışındaki fasıklığı değil, namazında hatalı davranması söz konusu edilmiştir. Ama fıskını bildiği bir kimsenin arkasında namaz kılmak mekruhtur. Zira Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem, kıbleye tüküren bir imamı imamlıktan azletmiş, onun arkasında namaz kılınmasını yasaklamıştır. Ebu Davud'un metni şu şekildedir:

“Bir şahıs bir cemaate imam oldu ve kıbleye karşı tükürdü. Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem de bakıyordu. İmam namazı bitirince Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem cemaate şöyle buyurdu:

“**Şu şahıs size namaz kıldırmasın**.” Bu defadan sonra aynı şahıs o cemaate imam olmak istedi, cemaat ona mani oldu ve Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem’in sözünü ona haber verdiler. O kimse Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem’e:

“Öyle mi buyurdunuz?” dedi. Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem:

“**Evet**” buyurdu. Zannediyorum ki Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem ona:

“**Çünkü sen Allah’a ve Resulüne eza ettin**” buyurdu. Ebu Davud (481) İbni Hibban (4/515) Taberani Evsat (6/215) Ahmed (4/56) Mecmauz Zevaid (2/20) sahihtir.

Şayet bir kimsenin masiyet veya bidatı islam’dan çıkarmıyorsa, kendisi için namazı sahih olan fasığın imam olması caizdir. Bkz.: İbn Kudame el-Muğni (3/22) el-Kafi (1/415)

Fasığın imamlığının sahih olduğunu gösteren delillerden birisi de Ebu Zerr radıyallahu anh hadisidir: Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem bana şöyle buyurdu:

“**Namazı vaktinden geciktiren ve vaktini öldüren idareciler geldiği zaman ne yapacaksın?**” Ebu Zerr radıyallahu anh dedi ki:

“Bana ne emredersin?” şöyle buyurdu:

“**Namazı vaktinde kıl. Onlarla beraber kıldığın senin için nafile olur. Ben bu namazı kıldım tekrar kılmam deme**” (Müslim (648)

Ebu Hureyra radıyallahu anh Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem’in şöyle buyurduğunu rivayet eder:

**“(İmamlar) namazı sizin için kılarlar. İsabet ederlerse hem size hem onlara yazılır. Hata ederlerse sizin lehinize, onların aleyhinedir.**” Buhari (694)

Allah rasulü sallallahu aleyhi ve sellem şöyle buyurmuştur: "**Ümmetimden iki taife helak olur: Ehli Kitap ve Ehli liben! Ehli kitap: Allahın kitabını Allahın indirdiğinden başkasıyla tevil ederek müslümanların alimleriyle mücadele edecekler. Ehli liben ise cuma ve cemaatleri terk edecekler, bedevileşeceklerdir**." (Elbani Sahiha (2778) Taberani (17/297) Hakim (2/374) Ahmed (4/155) Ebu Ya'la (1746) Mecmauz Zevaid (2/194) Maksadul-Ali (372) Buhari Halku Ef'ali'l-İbad (615) Herevi Zemmu'l-Kelam (2/28)

Cuma ve bayram namazları gibi halifenin ardında kılınan namazlarda, halife bidatçi ve zalim olsa da ardında namaz kılınır.

1- İbni Ömer (radiyallahu anh) Haccac'ın arkasında namaz kılmıştır. Buhari (1660,1662,1663) Elbani el-İrva (525) İbni Ebi Şeybe (2/84)

İbn Ömer radıyallahu anhuma Sünnete tabi olmada insanların en şiddetlisi ve en çok önem vereni idi. Haccac b. Yusuf ise insanların en fasıklarından idi.

2- Aynı şekilde Enes radıyallahu anh de Haccac'ın arkasında namaz kılardı.

3- İbn Mesud ve başka sahabeler de (radıyallahu anhum) el-Velid b. Ebi Muayt'ın arkasında namaz kılmışlardır. El-Velid bir gün onlara sabah namazını iki rekat kıldırmış sonra da:

"Sizin için artırayım mı?" demiştir. İki kişi Osman radıyallahu anh'e onun hakkında şahitlik etmiş ve ona had cezası olarak 40 sopa vurulmuştu. Sonra Osman radıyallahu anh şöyle dedi:

"Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem 40 sopa vurdu, Ebu Bekir 40 sopa vurdu, Ömer seksen sopa vurdu. Hepsi sünnet olup bu bana daha sevimlidir." (Müslim (1707)

3- İbn Ebi Zemeneyn, Usulu's-Sunne'de (3/1003) Sevvar b. Şebib'den rivayet ediyor: "Haricilerin önderlerinden Necdet el-Haruri ashabıyla birlikte hac yaptı. İnsanlara namazı bir gün Necdet ve adamları, bir gün de İbnu'z-Zubeyr kıldırıyordu. İbn Ömer radıyallahu anhuma her ikisinin de arkasında namaz kıldı. Birisi ona:

"Ey Abu Abdirrahman! Necdet el-Haruri'nin arkasında namaz mı kılıyorsun?" diyerek itiraz etti. İbn Ömer radıyallahu anhuma dedi ki:

"En hayırlı amele davet ederlerse icabet ederim. Eğer cana kıymaya davet ederlerse "Hayır" deriz." Bunu söylerken sesini yükseltmişti.

4- Sahih'te rivayet edildiğine göre Ubeydullah b. Adiy b. Hıyar kuşatma altında bulunan Osman b. Affan radıyallahu anh'ın yanına girmiş ve şöyle demiştir:

"Sen halkın imamısın. Şimdi gördüğümüz haldesin. Bize bir fitne imamı namaz kıldırıyor" Osman radıyallahu anh şöyle dedi:

"Namaz, insanların yaptığı en güzel amellerdendir. İnsanlar güzellik yaparlarsa sen de onlarla güzellik yap. Eğer kötülük işlerlerse onların kötülüklerinden uzak dur." Buhari (695)

5- Ebu Said el-Hudri radıyallahu anh, bayram namazında, namazdan önce hutbe okuyarak bidat çıkaran Mervan b. El-Hakem'in arkasında namaz kılmıştır. Muslim (889)

6- Hasen el Basri; "Namazı kıl, onun bidati kendisinedir" demiştir. Buhari (ezan 56) Fethu'l-Bari (2/158)

7- Muhammed b. Furat et-Temimi şöyle demiştir: Cuma günü Ali b. Huseyn'in yanına oturdum. İnsanların namaz hakkında konuştuklarını işitince bana:

"Bu nedir?" dedi. Ben de:

"Senin taraftarların Ümeyye oğullarının arkasında namaz kılınamayacağını söylüyorlar" dedim. Dedi ki:

"Kendisinden başka ilah olmayana yemin olsun ki, bu bidattir. Kuran okuyan ve kıbleye yönelenin arkasında namaz kılın. Eğer güzel kıldırırsa kendi lehine, kötülük ederse kendi aleyhinedir." Tehzibul Kemal (5/240) Muhammed Rıza el-Celali Cihadu'l-İmam Seccad (109) Abdulaziz b. Ahmed el-Umeyr  Neciyyu Kerbela (s.52)

8- Ebu Cafer el-Bakır şöyle demiştir: "Bizler onların arkasında takiyye söz konusu olmaksızın namaz kılarız. Şehadet ederim ki Ali b. El-Huseyn takiyye yapmaksızın Ümeyye oğullarının arkasında namaz kılmıştır." İbn Sad Tabakat (5/164)

9- İbn Hazm şöyle der: "Sahabelerden herhangi birinin Muhtar es-Sekafi, Ubeydullah b. Ziyad veya Haccac'ın arkasında namaz kılmaktan uzak durduğunu bilmiyoruz. Halbuki bunlardan daha fasık kimse yoktu." (el-Muhalla 4/302)

10- Şeyhu'l-İslam İbn Teymiye Haricilerin tekfir edilmemesine itiraz edenlere şöyle cevap vermiştir: "Bunun delillerinden birisi de Sahabelerin haricileri tekfir etmemiş olmalarıdır. Zira sahabeler onların arkasında namaz kılıyorlardı. Abdullah b. Ömer ve başka sahabeler Necdet el-Haruri'nin arkasında namaz kılmışlardır." (Minhacu's-Sunne 5/247)

11- İbn Ebi Zemeneyn isnadıyla el-A'meş'ten şöyle dediğini rivayet etmiştir: "İbn Mesud radıyallahu anh'ın ashabının büyükleri el-Muhtar (es-Sekafi) ile birlikte Cuma namazı kılmaya sabretmişlerdir." Usulü's-Sunne (3/1004)

12- Birisi Hasen el-Basri'ye şöyle sordu: "Bize haricilerden biri namaz kıldırıyor. Onun arkasında namaz kılalım mı?" Hasen rahimehullah:

"Evet, nitekim insanlara ondan daha şerlisi de imamlık etmiştir" dedi. (Usulü's-Sunne 3/1005)

13- Katade radıyallahu anh şöyle dedi: "Said b. El-Museyyeb'e "Haccac'ın arkasında namaz kılalım mı?" diye sordum. Dedi ki:

“Bizler muhakkak ki ondan daha şerlisinin arkasında namaz kılarız.” (İbn Hazm el-Muhalla 4/301)

14- İbn Ebi Zemeneyn, İbn Vaddah’tan şöyle dediğini rivayet eder: Yusuf b. Adiy’e Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem’in:

“**Her Salih ve günahkarın arkasında namaz kılın**” hadisinin izahını sordum. Dedi ki:

“Bu Cuma namazına özeldir.” Ben de:

“İmam bidat sahibi ise ne olacak?” dedim. Dedi ki:

“Bidat sahibi de olsa evet. Zira Cuma namazı tek bir yerde kılınır, başka yerde kılamazsın” dedi. (Usulu’s-Sunne 3/1006)

(Zikredilen hadis, nasların delaletiyle anlamı doğru da olsa isnadı sahih değildir. Nitekim alimler bu hadisin zayıf olduğunu belirtmişlerdir. El-İcli dedi ki: “Bunu Beyhaki Ebu Hureyre radıyallahu anh’den kopuk bir isnad ile rivayet etti. İbn Hibban da ed-Duafa’da kaydetmiştir. Bkz.: Keşfu’l-Hafa (2/29) Elbani de Mekhul ile Ebu Hureyre radıyallahu anh arasındaki inkıta sebebiyle zayıf olduğunu belirtir. Bkz.: Haşiyetu Şerhi’l-Akideti’t-Tahaviye (s.421)

15- Yine İbn Vaddah şöyle demiştir: Haris b. Miskin’e “Bidat ehlinin arkasında namaz kılmayalım mı?” diye sordum. Dedi ki:

“Cuma namazı dışındakileri bidatçinin arkasında kılmayın” (Usulu’s-Sunne 3/1006)

16- el-Hallal diyor ki: İmam Ahmed’e “Salih ve facir imamlar Cuma ve bayram namazlarını ikame ettikleri müddetçe arkalarında namaz caiz midir?” denildi. O da:

“Evet” dedi. (Hallal, es-Sunne 1/77)

17- Ebu’l-Hasen el-Eşari el-İbane’de der ki: “Cuma, Bayram ve diğer cemaat namazlarını her Salih ve facir imamın arkasında kılmak dinimizdendir. Zira İbn Ömer radıyallahu anhuma’dan rivayet edilmiştir ki, o Haccac arkasında namaz kılardı.” (el-İbane An Usuli’d-Diyane s.61)

18- İmam Buhari rahimehullah, Osman radıyallahu anh’den gelen rivayet ile diğer bazı rivayetleri şu başlık altında zikretmiştir: “**Fitneye düşmüş ve bidatçi kimselerin imamlığı babı. El-Hasen dedi ki: “Namazı kıl, bidati kendisine aittir**” (Fethu’l-Bari 2/188)

Bu imamların sözleri; Cuma, bayram ve diğer cemaat namazlarını, -eğer ancak onların arkasında kılmakla mümkün oluyorsa- bidatlerini ve günahlarını ilan eden imamların arkasında kılmayı caiz gördüklerini göstermektedir. Bunu sadece Cuma ve bayram

namazlarına has kılan sözlere gelince, bu namazlar ancak tek bir yerde kılınabilir. Nitekim bununla ilgili bazı eserler geçmiştir. Bu, beş vakit namazın dışında bir hükümdür. Zira beş vakit namaz başka yerlerde de kılınabilir. Eğer bir yerdeki imam bidatçi ise, başka bir yerde adil bir imamın arkasında kılınabilir. Bazı imamların bidatçinin arkasında beş vakit namazın caiz olmayacağına dair sözleri bu sebepledir. Nitekim az önce Haris b. Miskin'in bu konudaki sözü geçmiştir.

Ama beş vakit namazı adil bir imam arkasında kılmak mümkün olmuyorsa, bütün imamlar bidatçiyse ya da ancak sadece bir yerde kılınıp orada da bidatçi bir imam varsa o zaman bu namazın hükmü, Cuma ve bayram namazlarınınki gibidir. Bidatçinin arkasında namaz kılınır ve cemaat terk edilmez. Selefi Salih'in geneline göre durum böyledir.

Ehli Sünnet alimlerinin sözlerine gelince, onların sözleri hakikatte, sahabe ve tabiinin sözlerini şerh ve izah mesabesindedir:

19- İbn Kudame der ki: "Cuma ve bayram namazları her Salih ve günahkarın arkasında kılınır. Nitekim Ahmed b. Hanbel Mutezile'nin arkasında kılmıştır. Onun asrındaki alimler de böyle hareket etmişlerdir." (el-Mugni 3/22)

20- Yine İbn Kudame der ki: Cuma namazı ve ona sa'y etmek, ister Sünni, ister bidatçi, ister adil ve isterse fasık biri tarafından kıldırılsın fark etmeksizin vaciptir. İmam Ahmed de böyle belirtmiştir…İlim ehli arasında bu konuda bir ihtilaf bilmiyoruz. Bu konuda asıl olan; Allah Azze ve Celle'nin şu kavlinin umumiyetidir:

"**Cuma günü namaz için nida edildiğinde Allah'ın zikrine sa'y edin ve alışverişi bırakın**" (Cuma 9) Sahabe radıyallahu anhum ecmain bu konuda icma etmiştir. Abdullah b. Ömer ve Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem'in diğer sahabeleri Haccac ve benzerleriyle namaza katılıyorlardı. Onlardan birinin cemaatle namazı terk ettiği işitilmemiştir. Abdulah b. Ebi Huzeyl dedi ki:

"Biz el-Muhtar zamanında kılınan Cuma namazlarından bahsederdik. Onlar, bu namaza gelinmesi hususunda görüş birliği ettiler. Muhtar'ın yalancılığı kendi aleyhinedir. Muhakkak ki Cuma, dinin açık alametlerindendir. Bunu imamlar veya velayet verdikleri kimseler üstlenirler. Bu sıfattaki kimselerin arkasında kılmak terk edilirse, Cuma namazının sakıt edilmesine yol açar." (el-Muğni 3/169-170)

21- Şeyhu'l-İslam İbn Teymiyye rahimehullah bu meseleyi tahkikinde şöyle der: "İmama uyanlar, imamın bidatçi olduğunu ve bidatine davet ettiğini veya fıskını ortaya koyan bir fasık olduğunu bilseler de, o ancak kendisinin arkasında namazın kılınabileceği görevli bir imamdır. Cuma imamı, bayram namazlarının imamı ve arafattaki hac namazının imamı ve benzerlerinde olduğu gibi. Selef'in ve halefin geneline göre bu kimselerin arkasında namaz

kılınır. Bu, Ahmed, Şafii, Ebu Hanife ve diğerlerinin de mezhebidir. (Mecmuu'l-Fetava 23/352) bkz.: Mesailu'l-Mardiniyye (s.62-64)

22- İbn Nuceym el-Hanefi rahimehullah'ın Bahru'r-Raik adlı eserinde şöyle geçer: "Asıl olan heva ehlinin arkasında namazın kılınmasıdır. Ancak Cehmiyye, Kaderiyye ve Rafiziler ile Kuran'ın mahluk olduğunu söyleyenler bundan hariçtir. Hulasa, kıblemiz ehlinden olanın, bidatinden dolayı küfrüne hükmedilmedikçe arkasında namaz kılmak mekruh olmakla birlikte caizdir." (Bahru'r-Raik 1/370)

23- İmam Şevkani rahimehullah der ki: "Sahabeden kalan ilk asır ehli ve onlardan sonra gelen Tabiin'in kavlî ve fiili icmaı ile sabit olmuştur ki, günahkar imamların arkasında namaz kılınır. Zira bu asırlardaki idareciler aynı zamanda beş vakit namazın da imamlarıydı. Emiri olan her beldede insanlar ancak idarecilerini imam yaparlardı." Neylul Evtar (2/398)

24- Yine şöyle demiştir: "Asıl; adaletin imamlıkta şart koşulmamasıdır. Kendisi için namazının sahih olduğu herkesin başkası için kıldırdığı namaz da sahihtir... şunu iyi bil ki, niza edilen husus; adaleti olmayan (fasık) kimsenin arkasında namaz kılan cemaatin namazının sıhhatidir. yoksa böyle bir kimsenin arkasında namaz kılmanın mekruh olduğu hususunda ihtilaf yoktur." Neylul Evtar (2/399)

25- İmam Tahavi rahimehullah şöyle der: "Ehli kıbleden olan her Salih veya facir kimsenin arkasında namaz kılmayı ve onlardan ölenlerin cenaze namazını kılmak gerektiği görüşündeyiz." AkidetutTahaviye (s.421)

26- Tahavi Akidesi şarihi, İbn Ebi'l-İz el-Hanefi, bidatini ve fıskını izhar eden fasığın arkasında kılınan namazın sahih olduğu hususunda güzel açıklamalar yapmıştır. Böyle bir kimse tevbe edinceye kadar tazir ile cezalandırılır. Eğer tevbe edinceye kadar uzaklaştırılırsa daha güzel olur. Ama eğer onun arkasında namaz terk edilirse Cuma ve cemaat namazları kaçırılmış olur. Böyle bir kimsenin arkasında namazı ancak Sahabe radıyallahu anhum'e muhalefet eden bir bidatçi terk eder. Aynı şekilde yöneticiler imamlık ediyorsa şer'î maslahat gereği onların arkasında namaz terk edilmez. Onun arkasında namaz terk edilmez. Bilakis onun arkasında namaz kılmak daha faziletlidir. Az fesadı, daha büyük fesad ile def etmek caiz değildir. İki zarardan hafif olanı, daha büyük zararla def edilemez. Zira şeriatlar, maslahatları tahsil etmek ve tamamlamak, fesadı iptal etmek ve mümkün olduğunca azaltmak için gelmiştir. Cuma ve cemaatleri terk etmek, facir imama uymaktan daha büyük bir fesaddır. Özellikle bundan geri kalmak kötülüğü def etmiyor ve geriye sadece şer'î maslahatları iptal etmiş olmak kalıyorsa.

27- Kâfir olduğu bilinen kimsenin arkasında ise namaz caiz olmaz. Şeyhulislam İbn Teymiyye der ki; "Başkasının ardında kılma imkânı varken, bidatçilerin ve heva ehlinin ardında namaz sahih olmaz. Bu konuda Müslümanların halifesi ile başka imamların hükmü farklıdır. Müslümanların halifesinin ardında namazı – halife bidatçi de olsa – ancak bidat ehli

terk eder. Eğer bidatinden dolayı tekfir ediliyorsa ardında namaz kılınmaz.” Tecridu’l-İhtiyarat (s.17)

28- Şeyh Abdullatif b. Abdirrahman Âlu’ş-Şeyh rahimehullah, kendilerini sünnete nisbet edip de facir imamların arkasında Cuma namazlarına ve diğer namazlara katılmayan kimseler hakkında şöyle demiştir: “Onların Cuma ve cemaatlere katılmayışları kabul edilemez ve islam’a da uygun değildir. Onlar bu amelleriyle ümmetine selefinden ve imamlarından olan Ehli sünnet ve’l-Cemaate muhalefet etmektedirler. Facirlerden bir imam varsa ve Cuma ile cemaat namazlarını başka bir imamın arkasında kılmak mümkün olmazsa, o imam islam’dan çıkmadıkça Ehli sünnet, heva ehlinin de arkasında namaz kılar.” (Mecmuu’r-Resail ve’l-Mesaili’n-Necdiyye (3/93)

## Netice:

İmamın bidatçi olması sebebiyle namazlarda cemaat ve özellikle Cuma namazı terk edilemez. Kim bu sebeple cemaati ve Cuma namazlarını terk ederse Ehli Sünnetten olan ilim ehlinin çoğunluğuna göre o kimse bidatçidir.

Sahabeler Cuma, cemaat ve bayram namazlarını facir imamların arkasında kılar ve iade etmezlerdi.

Şia fırkası da masum imam olmaması sebebiyle Cuma ve cemaatleri terk etmişlerdir. Ebu Davud’un rivayet ettiği hadiste Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem:

“**Farz namazlar ister Salih, ister facir olsun her Müslümanın arkasında kılınması vaciptir. Büyük günah işleseler dahi.**” Buyurmuştur.

Ama eğer Cuma ve cemaatleri Salih bir imam arkasında kılma imkanı varsa, bu facirin arkasında kılmaktan daha uygundur. Bu durumda facirin arkasında mazeretsiz olarak namaz kılmak alimler arasında ictihat konusudur. Kimisi böyle namazın iade edileceğini (Bkz.: Şerhu Akideti’t Tahaviye (s.423), kimisi de iade etmek gerekmediğini söyler. İade etmemek gerektiği doğruya daha yakındır. Bkz.: İbn Kasım el-İhkam (1/377-78) İbn Teymiye İhtiyarat (s.107) İbn Baz Mecmuul Fetava (12/116) İbn Useymin eş-Şerhul Mumti (4/307)

İbn Teymiye Salih imam arkasında namaz imkanı varken heva, bidat ve fısk ehli arkasında namazın sahih olmadığı görüşündedir. Bkz.: el-İnsaf (4/355) Haşiyetu İbn Kasım (3/307)

İmam Kurtubi rahimehullah’ın cemaatle namaz hususunda bir tahkikinden konumuzla ilgili olan kısımlarını naklederek sözlerimize son verelim:

## Mu'tezile, Cehmiyye ve Benzerlerinin İmamlığı:

Mu'tezile, Cehmiyye ve bunlara benzer heva ehli bid'atçilerin imamlığına gelince;

Buhârî'nin el-Hasen'den rivayetine göre o: “(Arkasında) namaz kıl, bid'atin vebali ise ona aittir” demiştir.

Ahmed b. Hanbel şöyle demiştir: "Eğer kendi kabul ettiği hevasına, bid'atine çağıran propagandist bir kimse ise hevâ ehli olan hiçbir kimsenin arkasında namaz kılınmaz."

Mâlik der ki: “Zalim yöneticiler arkasında namaz kılınır, fakat Kaderiyye ve onlara benzer bid'at ehli arkasında namaz kılınmaz.”

İbnü'l-Münzir der ki: “Her kimin bid'ati kendisini imandan çıkartıp küfre sokuyor ise onun arkasında namaz kılmak caiz değildir. Bu durumda olmayan bir kimse arkasında namaz kılmak ise caizdir. Bu niteliğe sahip olan kimsenin öne geçirilerek imam yapılması ise caiz olmaz.”

## Zinakâr, İçkici ve Benzeri Fasıkların İmamlığı:

Zina eden, içki içen ve buna benzer azalarıyla işlediği günahlar sebebiyle fasık olan bir kimse hakkında Malikî mezhebinde farklı görüşler vardır.

İbn Habib şöyle der: “Şarap içen bir kimsenin arkasında namaz kılan bir kişi, bu kimsenin arkasında kıldığı bütün namazları iade eder. Bundan tek istisna kendisine itaat edilmesi gereken vali ve yönetici olması halidir. O takdirde böyle birisinin arkasında kılınan namaz -namaz kıldırdığı vakit sarhoş olma hali dışında- iade edilmez. Bu görüşü İmam Malik'in arkadaşlarından karşılaştığım kimseler bana nakletmişlerdir.”

Câbir b. Abdillah'tan gelen rivayete göre de Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem minber üzerinde irad ettiği hutbesinde şöyle demiştir:

"**Hiçbir şekilde bir kadın bir erkeğe imam olmasın. Hiçbir bedevî bir muhacire imam olmasın, hiçbir günahkar iyi bir kimseye imam olmasın. Yönetici olması hali müstesna**." Ebû Muhammed Abdülhak der ki: Bunu Ali b. Zeyd b. Cud'an, Said b. el-Müseyyeb'den rivayet etmektedir. Çoğunluk ise Ali b. Zeyd'in zayıf olduğunu belirtirler.

Dârakutnî, Ebû Hureyre'den şöyle dediğini rivayet etmektedir: Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem buyurdu ki:

"**Eğer namazınızın tertemiz olmasını arzu ediyor iseniz, en hayırlı olanlarınızı (imam olmak üzere) öne geçiriniz.**" Bu hadisin senedinde Ebû'l-Velid Halid b. İsmail vardır ki zayıf bir ravidir. Bunu Dârakutnî söylemiştir. Ebû Ahmed b. Ali ise onun hakkında şöyle demektedir: Bu, müslümanlar arasında güvenilir (sika) raviler adına hadis uydururdu. O bu hadisini İbn Cüreyc'den, o Ata'dan, o Ebû Hureyre yoluyla rivayet etmektedir.

Dârakutnî ise Sellam b. Süleym'den, o Ömer'den o Muhammed b. Vasi'den, O Said b. Cübeyr'den, o İbn Ömer'den şöyle dediğini rivayet etmektedir: Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem buyurdu ki:

"**İmamlarınızı en hayırlı olanlarınızdan seçiniz. Çünkü onlar sizinle Allah arasında (temsilci) bir heyettirler.**" Dârakutnî der ki: Bu hadisin senedinde geçen Ömer bana göre Medain kadısı Ömer b. Yezid'dir. Sellam b. Süleyman da aynı şekilde Medainli olup güçlü bir ravi değildir. Bunu Abdülhak söylemiştir.

## Rükû' Edenlerle Birlikte Olmak Gereği ve Cemaatle Namaz:

Yüce Allah'ın "rükû' edenlerle birlikte" buyruğu birlikte olmayı, bir arada bulunmayı gerektirir. Bu bakımdan Kur'an tefsiri ile uğraşan bir grup ilim adamı şöyle demiştir:

“Önceleri namaz kılmak emri, cemaatle birlikte kılmayı gerektirmiyordu. Yüce Allah "birlikte” buyruğu ile cemaate katılmayı emretmiştir. Cemaate katılarak namaz kılma hususunda ilim adamlarının iki ayrı görüşü vardır. Çoğunluğun (cumhurun) kabul ettiği görüş, bunun müekked bir sünnet olduğu ve özürsüz olarak cemaatten uzak kalmayı alışkanlık haline getiren kimsenin cezalandırılması gerektiğidir.”

Bazı alimler de cemaatle namaz kılmanın farz-ı kifaye olduğunu kabul etmiştir. İbn Abdilberr der ki:

“Bu doğru bir görüştür. Çünkü bütün mescidlerde cemaatle namaz kılmama kararı üzerinde birleşilmesi caiz değildir. Bir mescidde cemaatle namaz kılındığı takdirde tek başına evinde namaz kılanın, kıldığı namazı caizdir. Çünkü Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem şöyle buyurmuştur:

"**Cemaatle kılınan namaz, tek başına kılınan namazdan yirmi yedi derece daha üstündür**." Bu hadisi Müslim İbn Ömer Radıyallahu anhuma’dan rivayet etmiştir.

Ebû Hureyre Radıyallahu anh'den rivayet edildiğine göre de Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem şöyle buyurmuştur:

"**Cemaatle namaz kılmak, sizden birinizin tek başına namaz kılmasından yirmi beş kat daha üstündür**.”

Dâvûd (ez-Zahirî) der ki: Cemaatle namaz kılmak her bir kimse için tıpkı cuma namazında olduğu gibi bir farzdır. Buna delil olarak da Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem'in:

"**Mescide komşu olanın mescidin dışında kılacağı namaz olmaz**." Hadisini getirmiştir. Bunu Ebû Dâvûd rivayet etmiş ve Ebû Muhammed Abdülhak sahih olduğunu belirtmiştir. Aynı zamanda bu, Ata b. Ebi Rebah'ın, Ahmed b. Hanbel'in ve Ebû Sevr ile başkalarının da görüşüdür.

İmam Şafii der ki: Cemaate katılma gücüne sahip olan kimsenin özrü olmadıkça cemaate gitmeyi terk etmesinde bir ruhsat görmüyorum. Şafii'nin bu görüşünü İbnü'l Münzir nakletmektedir.

Müslim de Ebû Hureyre Radıyallahu anh'den şöyle dediğini rivayet etmektedir:

“Gözleri görmeyen bir adam, Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem’e gelip:

“Ey Allah'ın Rasulü, beni mescide getirecek, elimden tutup yol gösterecek kimsem yoktur,” dedi ve Rasulullâh sallallahu aleyhi ve sellem'den evinde namaz kılmak üzere izin vermesini istedi. Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem ona bu konuda ruhsat verdi. Adam geri dönüp gidince Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem onu çağırıp şöyle dedi:

"**Sen namaz için okunan ezanı duyuyor musun?**" Adam evet deyince Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem:

"**O halde o çağrıya karşılık ver**" dedi.

Ebû Dâvûd da bu hadis-i şerifi kaydederken Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem'in:

"**Senin için bir ruhsat göremiyorum**" dediğini kaydetmekte ve bu hadisi İbn Umm Mektum'dan rivayet etmekte, bu müsaadeyi isteyenin de o olduğunu beyan etmektedir.

İbn Abbas (r.anhumâ)'dan da şöyle dediği rivayet edilmektedir: Rasulullâh sallallahu aleyhi ve sellem buyurdu ki:

"**Her kim ezanı işitirse (cemaate) gelmesini engelleyecek bir özrü yoksa...**" - Ashab-ı kiram:

“Özür nedir” diye sorunca, Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem:

"**Korku veya hastalık**" cevabını verir-

"**... onun (tek başına) kıldığı namazı kabul olunmaz.**" Ebû Muhammed Abdulhak der ki: Bu hadisi Mağrâ el-Abdî rivayet etmektedir. Doğrusu ise, bunun İbn Abbas'a kadar ulaşan mevkuf bir hadis olduğudur ve şöyledir:

"**Her kim ezanı işitir de (cemaatle namaza) gelmezse onun namazı olmaz.**" Bununla birlikte Kasım b. Esbağ bunu kitabında zikrederek şöyle demiştir: Bize Kadı İsmail b. İshak anlattı, bize Süleyman b. Harb anlattı, bize Şu'be, Habib b. Ebû Sabit'ten, o Said b. Cübeyr'den, o İbn Abbas'tan rivayetle dedi ki: Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem şöyle buyurdu:

"**Her kim ezanı işitir de -özrü olmaksızın- gelmezse namazı olmaz.**" Sıhhat bakımından bu isnada diyecek yoktur. Çünkü Ebû İshak, Mağrâ el-Abdî'den rivayette bulunmuştur.

İbn Mes'ud Radıyallahu anh da der ki: Bizim gördüğümüz şu ki; namazdan münafıklığı bilinen münafıklardan başkası geri kalmıyordu. Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem de şöyle buyurmuştur:

"**Bizimle münafıklar arasındaki fark, yatsı ve sabah namazını cemaatle kılmaktır. Münafıklar ise bu iki namaza gelip katılamazlar.**"

İbnu'l-Münzir der ki: Bizler Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem'in ashabından birden çok kimseden şöyle dediğini rivayet etmişizdir:

"**Her kim ezanı işitir de herhangi bir özrü olmaksızın cemaate gelmezse onun namazı olmaz**." Bunu rivayet edenler arasında, İbn Mes'ud ve Ebû Musa el-Eş'arî de vardır. Ayrıca Ebû Davud'un rivayetine göre, Ebû Hureyre şöyle demiştir: Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem buyurdu ki:

"**Genç (sahabi)lerime emir vereyim, bana demet demet odun toplasınlar, sonra bir mazeretleri olmaksızın evlerinde namaz kılanların yanlarına gideyim ve onların başlarına evlerini yakayım diye içimden geçirdim**." İşte bu, cemaatle namaz kılmayı farz kabul edenlerin ileri sürdükleri delildir.

Bunlar zahirleri itibariyle vücub (farziyet) ifade ederler. Ancak cumhur bunları cemaatle namazlara katılma emrini te'kid edici ifadelerdir, diye yorumlamışlardır. Bu yorumlarına delil olarak da İbn Ömer ve Ebû Hureyre'nin (cemaatin faziletine dair az önce geçen) hadislerini göstermişlerdir. Ashab-ı kiramın konu ile ilgili söyledikleri sözleri ve hadis-i şerifte geçen "**namazı olmaz**" şeklindeki ifadeleri de mükemmellik ve fazilet ifade edecek şekilde

yorumlamışlardır. Nitekim Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem'in İbn Umm Mektum'a söylediği:

"**O halde çağrıya cevap ver (yani cemaatle namaza katıl)**” emrini de mendupluk ifade edecek şekilde yorumlamışlardır." Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem'in:

"... **diye içimden geçirdim**" hadis-i şerifi kesin vücuba delil değildir. Çünkü böyle bir şeyi içinden geçirmiş fakat yapmamıştır. O bakımdan bu hadisi cemaatten ve Cuma namazından geri kalıp katılmayan münafıklara bir tehdit şeklinde anlamak gerekir.

Nitekim bu hususu Müslim'in, Abdullah'tan yaptığı şu rivayet de açıklamaktadır:

"Yarın Allah'ın huzuruna müslüman olarak çıkmayı arzu eden bir kimse şu namazlara ezan okunan yerde devam etmeye dikkat göstersin, korusun. Çünkü Allah, sizin Peygamberinize -salat ve selam ona- Hüda sünnetlerini teşri' buyurmuştur. Ve şüphesiz bunlar (namazların cemaatle kılınması) hüda sünnetlerindendir. Eğer sizler cemaatten geri kalıp namazını evinde kılan bu kimsenin yaptığı gibi namazlarınızı evlerinizde kılacak olursanız, Peygamberinizin -selat ve selam ona- sünnetini terk etmiş olursunuz. Peygamberinizin -selat ve selam ona- sünnetini terk ettiğiniz takdirde de elbette saparsınız. Eğer ki bir kimse güzel bir şekilde abdest alır, sonra bu mescidlerden birisine gelir ise şüphesiz yüce Allah onun attığı her bir adım karşılığında ona bir hasene yazar. Ve o adım sayesinde, onu bir derece yükseltir ve o adımın mukabilinde onun bir günahını siler. Ben bizleri (ashab-ı kiramı) şu şekilde gördüm. Cemaatle namaz kılmaktan ancak münafıklığı bilinen bir münafık geri kalırdı. And olsun (hasta olduğundan dolayı) adam koltuklarından tutularak iki kişi tarafından sürüklene sürüklene getirildiğini ve sonunda safta durdurulduğunu görmüşümdür."

Böylelikle Abdullah (b. Mes'ud rivayet ettiği) bu hadis-i şerifinde açıkça şunu ifade etmektedir: Cemaatle namaz kılmak hüda sünnetlerinden bir sünnettir. Onu terk etmek ise bir sapıklıktır.

İşte bundan dolayı Kadı Ebu’l-Fadl İyad şöyle demiştir: “Sünnetlerin zahir olanlarının terk edilmesi üzerinde ittifak olunursa, bunların ifa edilmesi için terk edenlerle savaşılıp savaşılmayacağı hususunda farklı görüşler vardır. Doğrusu böyleleriyle savaşılacağıdır. Çünkü bunların terki üzerinde anlaşmak, Sünnetleri öldürmek demektir.”